

Raad van de
Europese Unie

Brussel, 21 november 2023
(OR. en)

15692/23

COMPET 1148
IND 616
MI 1013

BEGELEIDENDE NOTA

van:	de secretaris-generaal van de Europese Commissie, ondertekend door mevrouw Martine DEPREZ, directeur
ingekomen:	19 oktober 2023
aan:	mevrouw Thérèse BLANCHET, secretaris-generaal van de Raad van de Europese Unie
nr. Comdoc.:	COM(2023) 632 final
Betreft:	VERSLAG VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD Cosme Programma voor het concurrentievermogen van ondernemingen en kleine en middelgrote ondernemingen (2014-2020) Monitoringverslag 2020

Hierbij gaat voor de delegaties document COM(2023) 632 final.

Bijlage: COM(2023) 632 final

Brussel, 19.10.2023
COM(2023) 632 final

**VERSLAG VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE
RAAD**

Cosme

**Programma voor het concurrentievermogen van ondernemingen en kleine en
middelgrote ondernemingen (2014-2020)**

Monitoringverslag 2020

Inhoud

1. Inleiding.....	2
2. Activiteiten en resultaten in 2020.....	4
2.1 Specifieke doelstelling A: toegang tot financiering.....	4
De eigenvermogensfaciliteit voor groei (EFG) van Cosme.....	4
De leninggarantiefaciliteit van Cosme.....	5
Begeleidende maatregelen (enquêtes, informatie-instrumenten, communicatiemateriaal en evenementen).....	6
2.2 Specifieke doelstelling B: markttoegang.....	6
Het Enterprise Europe Network.....	6
Internationale IPR-helpdesks voor kmo's (China, Zuidoost-Azië, Latijns-Amerika en India).....	7
Centrum voor industriële samenwerking EU-Japan.....	7
Aanbesteding.....	8
2.3 Specifieke doelstelling C: verbetering van de randvoorwaarden en het concurrentievermogen ..	8
Clusters.....	8
Kmo-gezanten, kmo-vergadering en online masterclass tijdens de webtop in Lissabon.....	10
EU Open for Business – a new compass for SMEs.....	10
2.4 Specifieke doelstelling D: bevordering van ondernemerschap en de ondernemerscultuur.....	10
3. Ondersteunende maatregelen en administratieve uitgaven.....	11
4. Bijdrage aan de doelstellingen inzake klimaat, duurzame ontwikkeling, digitalisering en genderkwesties.....	12
5. Conclusies.....	13
Bijlage 1 – Uitvoering van de Cosme-begroting 2020.....	16
Bijlage 2 – Landeninformatie.....	17
Bijlage 3 – Voorbeelden van projecten en succesverhalen.....	21
Bijlage 4 – Bijdrage aan klimaat-, duurzaamheid-, digitaliserings- en genderdoelstellingen ..	23

1. Inleiding

Cosme is een EU-programma ter verbetering van het concurrentievermogen van ondernemingen, met name dat van kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's)¹. Het voegt waarde toe door transnationale problemen en marktfalen aan te pakken via vier specifieke doelstellingen:

1. verbetering van de **toegang tot financiering** voor kmo's in de vorm van eigen vermogen en schuld (ten minste 60 % van de totale begroting voor 2014-2020);
2. verbetering van de **toegang tot de markten** binnen en buiten de EU (21,5 %);
3. verbetering van de **randvoorwaarden** en het **concurrentievermogen** voor bedrijven, met inbegrip van kmo's (11 %);
4. bevordering van **ondernemerschap** (2,5 %).

In het Cosme-programma werd ook aandacht besteed aan andere prioriteiten van de Europa 2020-strategie², zoals kmo's helpen te profiteren van innovatie, toegang tot vaardigheden en opleiding, en de rol die kmo's kunnen spelen in de sociale cohesie (door ondersteuning van de sociale economie en jonge en vrouwelijke ondernemers).

Er zijn veel **synergieën** ontwikkeld **tussen Cosme en andere EU-programma's die van belang zijn voor kmo's**. Een voorbeeld hiervan zijn de financiële instrumenten van Cosme, die in nauwe samenwerking met de financiële instrumenten van het Europees Fonds voor strategische investeringen (EFSI)³ en Horizon 2020⁴ zijn beheerd. Het Enterprise Europe Network heeft met verschillende EU-programma's, waaronder Horizon 2020, synergieën ontwikkeld voor de dienstverlening en voor de opleiding van het netwerk. Er wordt ook goed samengewerkt tussen de internationale helpdesks voor intellectuele eigendoms en dergelijke helpdesks die in het kader van andere EU-programma's worden ondersteund. Een ander voorbeeld is het in het kader van de initiatieven voor de gebouwde omgeving ontwikkelde monitoringinstrument, dat de monitoring van bouwacties in nationale herstel- en veerkrachtplannen vergemakkelijkt.

¹ Verordening (EU) nr. 1287/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2013 tot vaststelling van een programma voor het concurrentievermogen van ondernemingen en kleine en middelgrote ondernemingen (Cosme) (2014-2020) en tot intrekking van Besluit nr. 1639/2006/EG (PB L 347 van 20.12.2013, blz. 33).

² "Europa 2020 — Een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei" is door de Europese Raad van juni 2010 goedgekeurd. Zie: <https://op.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/6a915e39-0aab-491c-8881-147ec91fe88a>

³ De leninggarantiefaciliteit (LGF) van Cosme is een aantal keren aangevuld door het Europees Fonds voor strategische investeringen (EFSI). De reden hiervoor was dat de middelen die beschikbaar waren in het kader van de LGF van Cosme niet toereikend waren om te voorzien in de marktvaart naar financiering van kmo's (d.w.z. de totale aanvragen die door het Europees Investeringsfonds van financiële intermediairs werden ontvangen). De middelen van de eigenvermogensfaciliteit voor groei (EFG) van Cosme worden pas voor investeringen gebruikt na absorptie van de beschikbare investeringscapaciteit van het venster "Uitbreiding en groei" van het eigenvermogensinstrument van het EFSI.

⁴ De leninggarantiefaciliteit (LGF) van Cosme maakt deel uit van het enkele EU-schuldfinancieringsinstrument voor groei en O&I (onderzoek en innovatie) van EU-ondernemingen, dat samen met de garantiefaciliteit voor kleine en middelgrote ondernemingen InnovFin in het kader van het Horizon 2020-programma is opgezet. De eigenvermogensfaciliteit voor groei (EFG) van Cosme maakt deel uit van het enkele EU-eigenvermogensinstrument voor groei en O&I (onderzoek en innovatie) van EU-ondernemingen, samen met de Horizon 2020-eigenvermogensfaciliteit voor startende ondernemingen (de faciliteit "InnovFin voor mkb-durfskapitaal").

Met het werkprogramma voor 2020 is vooruitgang geboekt bij de uitvoering van een van de belangrijkste aanbevelingen uit de tussentijdse evaluatie⁵ van het Cosme-programma: de noodzaak om de aandacht te richten op omvangrijkere, strategische maatregelen en tegelijkertijd enige flexibiliteit in het programma te behouden om nieuwe ideeën te testen. Met name worden verschillende grotere acties voor clusters ondersteund in het kader van de begroting voor 2020.

Naast de 27⁶ EU-lidstaten namen de volgende landen in 2020 deel aan Cosme: Albanië, Armenië, Bosnië en Herzegovina, IJsland, Kosovo⁷, Moldavië, Montenegro, Noord-Macedonië, Oekraïne, Servië en Turkije⁸.

Dit verslag geeft een overzicht van de uitvoering van Cosme-acties die gefinancierd werden uit de EU-begroting voor 2020, zoals voorgeschreven door de Cosme-verordening. Verder wordt hierin ingegaan op ondersteunende maatregelen en administratieve uitgaven voor het kmo-beleid, die uit de begroting voor 2020 worden gefinancierd. Dit is het laatste formele monitoringverslag voor Cosme, maar de interne monitoring op de lopende acties zal worden voortgezet. De Commissie is verantwoordelijk voor de algehele uitvoering van Cosme. Zij heeft het beheer van de financiële instrumenten (in het kader van specifieke doelstelling 1) aan het Europees Investeringsfonds (EIF) gedelegeerd. Maatregelen in het kader van de specifieke doelstellingen 2, 3 en 4 van het programma werden voornamelijk gedelegeerd aan het Uitvoerend Agentschap voor kleine en middelgrote ondernemingen (Easme)⁹. Ook werden bepaalde analytische en benchmarkingactiviteiten indirect beheerd door internationale organisaties.

Veel projecten uit dit begrotingsjaar werden tot op zekere hoogte getroffen door de **COVID-19-crisis**. Projecten waarbij sprake was van evenementen en persoonlijke samenwerking schakelden waar mogelijk over op onlinecommunicatiekanalen en sommige evenementen en activiteiten werden geannuleerd of uitgesteld¹⁰. In veel gevallen werkte de overschakeling op virtuele evenementen goed en werd deze bij latere acties voortgezet. In sommige gevallen beperkten de online-evenementen en -communicatiekanalen echter een diepgaandere samenwerking¹¹.

⁵ <https://data.europa.eu/doi/10.2873/87360>

⁶ Het Verenigd Koninkrijk is sinds 31 januari 2020 geen EU-lidstaat meer. Begunstigden uit het Verenigd Koninkrijk die deelnamen aan acties die uit de EU-begroting voor 2019 of voorgaande jaren werden gefinancierd, bleven tot het einde van die acties deelnemen aan het programma, en mochten tot het einde van de overgangperiode (31 december 2020) aan Cosme deelnemen.

⁷ Deze aanduiding laat de standpunten over de status van Kosovo onverlet, en is in overeenstemming met Resolutie 1244 (1999) van de VN-Veiligheidsraad en het advies van het Internationaal Gerechtshof over de onafhankelijkheidsverklaring van Kosovo.

⁸ Dit verslag bevat enige landeninformatie over acties waarbij sprake was van een brede geografische spreiding van begunstigden. In het algemeen waren de selectiecriteria voor subsidies en aanbestedingen in het kader van Cosme gericht op niet-geografische criteria zoals conformiteit met de doelstellingen van de actie en de kwaliteit van de voorstellen/inschrijvingen. Ook de Europese dimensie was belangrijk. Van de meeste Cosme-acties was de begroting niet toereikend om een brede geografische dekking van in aanmerking komende landen te garanderen. Over deze gevallen bevat dit verslag geen landeninformatie.

⁹ Sinds 1 april 2021 staat dit bekend als het “Europees Uitvoerend Agentschap Innovatieraad en het mkb (Eisma)”. In dit verslag wordt de vroegere naam Easme gebruikt.

¹⁰ Zo werd de verkiezing van de “Europese hoofdstad van slim toerisme” van 2021 geannuleerd omdat de jury niet volgens plan bijeen kon komen. Verschillende evenementen in Zuidoost-Azië, waaronder een in Singapore te houden matchmakingevenement voor clusters, werden uitgesteld vanwege de bijzonder strenge gezondheids-/reisbeperkingen.

¹¹ Zo leverden de Europese missies voor de sociale economie goede resultaten op, maar meldden belanghebbenden dat virtuele evenementen de kwaliteit/diepgang van de samenwerking hadden beperkt.

2. Activiteiten en resultaten in 2020

De totale geplande begroting voor Cosme in de periode 2014-2020 (zeven jaar) bedroeg 2,3 miljard EUR, inclusief administratieve kosten. Het was de bedoeling dat de financiële vastleggingen tot 2020, het laatste jaar van het programma, geleidelijk zouden toenemen. Elk jaar stelde de Commissie een werkprogramma met begeleidende steunmaatregelen vast.

De begroting voor Cosme werd uitgevoerd via vier begrotingsonderdelen met kredieten die worden toegelicht in het overeenkomstige herziene financieringsbesluit voor 2020¹² en het financieringsbesluit voor de ondersteunende maatregelen¹³. Nadat de bijdragen van derde landen, ongebruikte kredieten van de vorige programmeringsperiode en diverse overdrachten hierbij waren opgeteld, was de voor 2020 beschikbare begroting als volgt:

- a) begrotingsonderdeel 02 01 04 01 voor administratieve uitgaven: 3 619 046 EUR;
- b) begrotingsonderdeel 02 01 06 01 voor de werking van het Easme: 10 330 544 EUR;
- c) begrotingsonderdeel 02 02 01 voor alle andere operationele uitgaven: 136 538 959 EUR;
- d) begrotingsonderdeel 02 02 02 voor operationele uitgaven m.b.t. toegang tot financiering: 290 041 750 EUR.

Het financieringsbesluit voor ondersteunende maatregelen voorzag in een bijdrage van 8 000 000 EUR, die was opgenomen in begrotingsonderdeel 02 02 01 van de algemene begroting van de EU voor 2020.

Gemiddeld werd 25 % van de activiteiten die onder de operationele begroting van Cosme vallen, gedelegeerd aan het Easme¹⁴. De uitvoering van de financiële instrumenten werd gedelegeerd aan het EIF (zie hieronder).

De jaarbegroting voor het Cosme-programma in 2020 bedroeg 440 530 299 EUR. In totaal werd 99 % van deze begroting vastgelegd en de uitvoeringsgraad voor de betalingen bedroeg gemiddeld 98 %.

2.1 Specifieke doelstelling A: toegang tot financiering

In de Cosme-verordening wordt aangegeven dat ten minste 60 % van de volledige begroting voor het programma voor de periode 2014-2020 moet worden toegewezen aan financiële instrumenten. In totaal werd 1,6 miljard EUR vastgelegd voor de financiële instrumenten voor de programmeringsperiode 2014-2020, wat iets meer is dan 60 % van de totale Cosme-begroting.

In 2020 werd 290 041 750 EUR vastgelegd voor de financiële instrumenten en begeleidende maatregelen, met inbegrip van deelname van de EVA en derde landen.

Er werd 275 952 802 EUR vastgelegd voor de leninggarantiefaciliteit (LGF) en 13 100 000 miljoen EUR voor de eigenvermogensfaciliteit voor groei (EFG). Dit kwam overeen met 66 % van de Cosme-begroting voor 2020.

De eigenvermogensfaciliteit voor groei (EFG) van Cosme

De Cosme-EFG is bestemd voor investeringen in durfkapitaalfondsen die voorzien in durfkapitaal en mezzaninefinanciering ten behoeve van kmo's die zich in de uitbreidings- en groeifase bevinden. Het totale bedrag dat in de begroting voor 2020 voor de EFG was vastgelegd, bedroeg 13,1 miljoen EUR. Eind 2021 waren in totaal 23 Cosme-EFG-

¹² C(2020) 7044 final: [DocsRoom — Europese Commissie \(europa.eu\)](#).

¹³ C(2020) 6322 final: [DocsRoom — Europese Commissie \(europa.eu\)](#).

¹⁴ SEC(2013) 493 final: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52013SC0493\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52013SC0493(01)).

financieringsovereenkomsten ondertekend¹⁵ en bedroeg de totale EU-bijdrage aan financiële intermediairs uit de Cosme-begroting voor 2014-2020 323 miljoen EUR. In het kader van deze overeenkomsten heeft de Cosme-EFG bijgedragen tot investeringen van 2,6 miljard EUR¹⁶ ¹⁷ in 346 in aanmerking komende kmo's die zich in hun uitbreidings- en groeifase bevonden, wat heeft geleid tot naar schatting 4,9 miljard EUR aan totale investeringen.

Eind 2021 was van de totale investeringen van 2,6 miljard EUR uit de Cosme-begroting voor 2014-2020 in 28 landen 25 % geïnvesteerd in Duitsland, gevolgd door 19 % in Frankrijk en 15 % in het Verenigd Koninkrijk.

Het Cosme-EFG heeft ook bijgedragen tot het programma voor pan-Europese paraplufondsen voor durfkapitaal (VentureEU), dat in 2017 werd opgezet om de knelpunten op het gebied van durfkapitaalfinanciering in de EU aan te pakken.

De leninggarantiefaciliteit van Cosme

Vanwege de aanhoudend hoge marktvraag werd de beschikbare LGF-begroting van Cosme (die voor 2014-2020 meer dan 1,2 miljard EUR bedroeg) meerdere keren verhoogd met aanvullingen uit het kmo-venster van het Europees Fonds voor strategische investeringen (EFSI). Het totaal van alle aanvullingen bedroeg bijna 1,5 miljard EUR voor de periode 2014-2022. Dit betekende dat de versnelde uitrol van door de EU gegarandeerde financieringen van kmo-transacties met hoger risico kon worden voortgezet. De aanvulling vanuit het EFSI ondersteunde transacties met betrekking tot de voortzetting van een proefproject voor digitalisering dat in 2019 was gestart om financiële intermediairs in staat te stellen kmo's bredere en uitgebreidere schuldsteen te bieden voor de digitale transformatie. Daarnaast ondersteunde deze aanvulling een respons op de uitbraak van het COVID-19-virus, evenals de economische gevolgen daarvan in 2020 en daarna.

Eind 2021 waren er 154 (tegen-)garantieovereenkomsten gesloten met 128 financiële intermediairs (stimuleringsinstellingen, waarborgmaatschappijen, commerciële banken en leasingbedrijven). Deze kwamen neer op een EU-bijdrage van bijna 2,6 miljard EUR, waarvan 2,5 miljard EUR dankzij gecombineerde Cosme/EFSI-middelen.

¹⁵ Zestien van de overeenkomsten hadden betrekking op fondsen in de groei- en uitbreidingsfase en zeven op meerfasefondsen, in combinatie met de InnovFin eigenvermogensfaciliteit voor startende ondernemingen die krachtens Horizon 2020 is ingesteld.

¹⁶ Het EIF investeert in particulier beheerde intermediaire durfkapitaalfondsen die eigenvermogensinvesteringen in kmo's doen. Aangezien het EIF de instructie heeft om investeringen te doen naast andere investeerders die op voet van gelijkheid ook in dergelijke fondsen investeren, leidt de financiële bijdrage van de EU uit het Cosme-programma tot de beschikbaarheid van aanvullende financieringen in de betreffende durfkapitaalfondsen. De 2,6 miljard aan gemobiliseerde financiering is de totale financiering die beschikbaar is gesteld in de durfkapitaalfondsen waarin het EIF investeerde. Ten derde hadden deze investeringen een multiplicatoreffect, waardoor extra investeringen werden gestimuleerd. Het multiplicatoreffect wordt geschat op basis van een EIF-EFSI-multiplicatorberekeningsmethode voor eigen vermogen (bv. 1,9 EUR aan gemobiliseerde investeringen voor 1 EUR aan gemobiliseerde financiering), vandaar het bedrag van 4,9 miljard EUR aan gemobiliseerde investeringen.

¹⁷ De Cosme-verordening voorziet in investeringen van 2,6 miljard EUR tot 3,9 miljard EUR in 360 tot 540 kmo's. De investeringen van 2,6 miljard EUR tot 2021 werden gedaan in 346 kmo's, en de looptijd van de Cosme-EFG zal pas eindigen wanneer de laatste verrichtingen zijn afgewikkeld, bv. 31 december 2034. Bij de uitvoering van de doelstellingen is rekening gehouden met de specifieke uitdagingen van de uitvoering van dit financieringsinstrument. Die betroffen: i) de prioriteit voor verrichtingen in derde landen die aan het Cosme-programma deelnemen en het feit dat de vraag naar investeringen in deze landen kleiner is; en ii) de tijd die nodig is voor de ondertekening van overeenkomsten met fondsen, waarvoor eerst complexe due diligence- en fondsenwervingsprocedures moeten worden voltooid.

Op grond van die overeenkomsten verstrekte de LGF van Cosme garanties en tegengaranties aan financiële intermediairs in 33 landen (26 lidstaten en 7 andere landen die aan Cosme deelnemen). Hiermee werd de verstrekking ondersteund van 50 miljard EUR aan financiële steun aan meer dan 800 000 kmo's in deze landen (zie bijlage 2).

Begeleidende maatregelen (enquêtes, informatie-instrumenten, communicatiemateriaal en evenementen)

Er werd in totaal 0,8 miljoen EUR vastgelegd voor begeleidende maatregelen. Deze hadden onder meer betrekking op activiteiten voor promotie en communicatie, evenals op de SAFE-enquête. De **SAFE-enquête over toegang tot financiering** voor ondernemingen verschaft informatie over de financiële situatie, financieringsbehoeften, toegang tot financiering en verwachtingen van kmo's. Die informatie is zeer nuttig voor empirisch onderbouwde beleidsvorming op EU-niveau en wordt gebruikt door de lidstaten, analisten, de academische wereld en anderen. In 2020¹⁸ werden bijna 17 000 bedrijven in 36 landen bevroegd.

2.2 Specifieke doelstelling B: markttoegang

In de Cosme-verordening wordt aangegeven dat een indicatief bedrag van 21,5 % van de volledige begroting voor 2014-2020 moet worden toegewezen aan het vergemakkelijken van de toegang tot markten. In 2020 werd in totaal 85 miljoen EUR voor deze specifieke doelstelling uitgetrokken, wat neerkomt op ongeveer 19,3 % van de totale Cosme-begroting voor dat jaar.

Het Enterprise Europe Network

Het Enterprise Europe Network biedt hoogwaardige steun voor innovatie, partnerschappen en internationalisering aan kmo's, en ondersteunt zo de groei, de veerkracht en het concurrentievermogen van kmo's. **De diensten van het Enterprise Europe Network in 2021 werden medegefinancierd uit de Cosme-begroting voor 2020.** Het netwerk was aanwezig in alle 27 EU-lidstaten en andere landen die aan het Cosme-programma deelnemen¹⁹. Het netwerk is doorgestaan met de ontwikkeling en uitbreiding van nieuwe diensten om kmo's te ondersteunen bij hun inspanningen om te digitaliseren en duurzaam te worden. Omdat de COVID-19-crisis de bedrijfsactiviteiten bleef beïnvloeden, heeft het netwerk aangetoond dat het zijn diensten kan aanpassen om kmo's te helpen bij het inspelen op nieuwe uitdagingen en kansen. Het netwerk helpt kmo's steeds vaker bij het aanpakken van verstoringen van de waardeketen en het vergroten van hun veerkracht.

Resultaten van activiteiten van het Enterprise Europe Network in 2021 (medegefinancierd uit de begroting van 2020)

- Het netwerk heeft adviesdiensten verstrekt en ondersteunende diensten verleend aan 37 925 kmo's.
- De partnerdiensten van het netwerk hebben in 2021 kmo-klienten uit alle landen van het netwerk geholpen meer dan **2 592** internationale partnerschapsovereenkomsten te sluiten met buitenlandse bedrijven.
- De adviesdiensten van het netwerk hebben meer dan 7 000 klienten per jaar geholpen hun concurrentievermogen en innovatie op Europees niveau te verbeteren.

¹⁸ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/43872>

¹⁹ Albanië, Armenië, Bosnië en Herzegovina, IJsland, Kosovo, Moldavië, Montenegro, Noord-Macedonië, Oekraïne, Servië en Turkije. Het Verenigd Koninkrijk heeft de EU op 31 januari 2020 formeel verlaten. Het bleef tot het einde van het programma deelnemen aan acties zoals het Enterprise Europe Network, maar nam niet langer deel aan de bestuursstructuren.

- De digitale diensten van het netwerk hebben meer dan 20 miljoen kmo's bereikt.

In hun reacties op de klanttevredenheidsenquête van het Enterprise Europe Network in 2021²⁰ bevestigde 92 % van de respondenten tevreden te zijn over de diensten van het netwerk.

Er waren sterke synergieën tussen het Enterprise Europe Network en het Horizon 2020-programma, dat het netwerk voorzorg van financiering voor het leveren van een aanvullende, specifiek omschreven reeks innovatiediensten voor kmo's (buiten het toepassingsgebied van de Cosme-diensten van het Enterprise Europe Network)²¹. Verder hebben het directoraat-generaal Interne Markt, Industrie, Ondernemerschap en Midden- en Kleinbedrijf (DG GROW) van de Commissie en Easme samengewerkt aan een breed scala aan EU-programma's voor het beheer, de coördinatie en de opleiding van het Enterprise Europe Network.

Internationale IPR-helppdesks voor kmo's (China, Zuidoost-Azië, Latijns-Amerika en India)

De op kmo's gerichte internationale IPR-helppdesks ondersteunen kmo's bij hun internationaliseringsinspanningen. Dat doen ze door hen deskundig advies te verstrekken over de wijze waarop zij hun intellectuele-eigendomsrechten kunnen handhaven in of met betrekking tot China, Zuidoost-Azië, Latijns-Amerika en India. De helppdesks bieden onder meer eerstelijnsadvies, opleidingen over het IPR-gebruik en -beheer met betrekking tot deze doelmarkten, evenals IPR-ondersteuning aan kmo's uit de EU tijdens matchmake-evenementen die relevant zijn voor de doelmarkten. De helppdesks werken ook samen met IPR-helppdesks die door andere EU-programma's worden gefinancierd²². De op kmo's gerichte IPR-helppdesks voor China, Zuidoost-Azië en Latijns-Amerika hebben in totaal 3 962 vragen op de hulplijn beantwoord en 440 opleidingssessies of webinars met iets meer dan 6 500 deelnemers georganiseerd. De op kmo's gerichte IPR-helppdesk voor India bood soortgelijke diensten aan en werd beheerd op basis van een afzonderlijk contract.

Centrum voor industriële samenwerking EU-Japan

Het Centrum voor industriële samenwerking EU-Japan bevordert de samenwerking op het gebied van industrie, handel en investeringen tussen de EU en Japan en draagt bij tot de economische diplomatie van de EU ten aanzien van dat land. Een belangrijke dienst die door dit centrum wordt verleend, is de "EPA-helppdesk", die EU-bedrijven helpt om optimaal gebruik te maken van de economische partnerschapsovereenkomst EU-Japan (de EU-Japan Economic Partnership Agreement, afgekort EPA)²³. In de periode van twee jaar die uit de Cosme-begroting voor 2020 werd ondersteund, organiseerde het centrum een breed scala aan webinars, waaronder 27 EPA-webinars met in totaal 1 478 deelnemers, 76 webinars over Japan en de export naar Japan (met in totaal 2 857 deelnemers), 11 webinars over "lean

²⁰ Deze enquête werd uitgevoerd van april 2021 tot eind juni 2021 en leverde 2 361 reacties op.

²¹ Deze diensten boden begunstigden van de Europese Innovatieraad (EIC) specifieke steun om hun project uit te voeren en hielpen bijzonder innovatieve bedrijven hun innovatiemanagementcapaciteiten te verbeteren.

²² De internationale IPR-helppdesk voor India (Cosme), de Europese IPR-helppdesk (Horizon 2020), de IPR-helppdesk voor Afrika (Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie) en IP Key (DG Handel) voor gezamenlijke evenementen op het gebied van de intellectuele eigendom. Zij delen een website met de Indiase, Europese en Afrikaanse helppdesks en hebben als aanbieders van expertise op het gebied van intellectuele-eigendomsrechten deelgenomen aan internationale EU Gateway/Business Avenue-missies (gefinancierd door het initiatief op het gebied van het buitenlands beleid) en missies op het gebied van de circulaire economie (DG Milieu).

²³ Zij is op 1 februari 2019 in werking getreden. Zie: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/japan/eu-japan-agreement/eu-japan-agreement-chapter-chapter_en.

manufacturing” (met 502 deelnemers), evenals webinars over belangrijke EU-beleidsthema’s. Daarnaast is het centrum tijdens deze periode doorgegaan met het beheer van het bekende uitwisselingsprogramma “Vulcanus in Japan” en een helpdesk voor technologieoverdracht, en heeft het beleidsanalyses en 33 marktverslagen verstrekt. In het speciaal verslag van de Europese Rekenkamer over de internationalisering van kmo’s werden positieve opmerkingen gemaakt over de diensten van het EU-Japan-centrum, en werd in het bijzonder verwezen naar de continuïteit en additionaliteit van zijn diensten, de hoge mate van klanttevredenheid en de goede samenwerking met het Enterprise Europe Network²⁴.

Aanbesteding

Er zijn verschillende maatregelen genomen om de capaciteit van aanbestedende diensten te vergroten en kmo’s nieuwe kansen te bieden om deel te nemen aan de levering van innovatieve, duurzame en circulaire goederen, diensten en werken aan de publieke sector. Het in het kader van de begroting voor 2020 ondersteunde Public Buyers Community Platform²⁵ is in april 2023 operationeel geworden. Het platform ondersteunt de samenwerking van 10 groepen “grote inkopers” om gezamenlijke kennis over specifieke aanbestedingsbehoeften (waaronder artificiële intelligentie en zonnepanelen) op te bouwen. De regeling voor **medefinanciering van overheidsopdrachten voor innovatie (PPI)** helpt grote aanbestedende diensten waardevolle ervaring op te doen met de inkoop van precommerciële innovatie door middel van twee lopende projecten. Deze begeleiden de autoriteiten in de verschillende fasen voor voorbereiding en uitvoering van PPI-procedures en voor mogelijke replicatieactiviteiten. Een van deze projecten is gericht op de gezondheidssector.

2.3 Specifieke doelstelling C: verbetering van de randvoorwaarden en het concurrentievermogen

In de Cosme-verordening wordt aangegeven dat een indicatief bedrag van 11 % van de volledige begroting voor 2014-2020 moet worden besteed aan het verbeteren van de randvoorwaarden en het concurrentievermogen. In 2020 werd 47,9 miljoen EUR voor deze doelstelling uitgetrokken, wat neerkomt op 10,9 % van de totale Cosme-begroting.

Clusters

Uit de begroting voor 2020 werden vier belangrijke maatregelen voor clusters ondersteund: het European Clusters Cooperation Platform, dat een reeks diensten en instrumenten biedt om clusters te ondersteunen bij capaciteitsopbouw en netwerkvorming, twee regelingen ter ondersteuning van de internationalisering van clusters, waarvan er één gewijd was aan de defensie- en veiligheidssector²⁶, alsmede het Europese Cluster Excellence-programma, dat diensten voor capaciteitsopbouw en een regeling voor korte uitwisselingen tussen clusters bood. In het kader van de regeling Clusters Go International werden 12 subsidies toegekend aan consortia van 64 clusters en bedrijfsondersteunende organisaties uit 17 EU-/Cosme-landen. Sommige daarvan zijn gericht op klimaatdoelstellingen (zie bijlage 4).

²⁴ Europese Rekenkamer, Speciaal verslag 07/2022: Instrumenten voor de internationalisering van het mkb: een groot aantal ondersteunende, maar niet volledig coherente of gecoördineerde acties. Dit bestreek de financiële periode van 2014-2020.

²⁵ [Startpagina | Public Buyers Community \(europa.eu\)](#).

²⁶ Deze projecten bieden steun voor grens- en sectoroverschrijdende samenwerking tussen Europese clusters ten einde een gezamenlijke internationaliseringsstrategie te ontwikkelen en de internationalisering van kmo’s buiten Europa te stimuleren.

Aangezien de clusterprojecten over het algemeen een looptijd van 3-4 jaar hadden, waren veel projecten nog gaande toen de Russische agressie in Oekraïne begon. Een aantal van deze projecten heeft **steun aan Oekraïense ondernemers** verleend. Zo heeft het Europees platform voor clustersamenwerking (ECCP) het **EU Clusters Support Ukraine Forum** opgezet om het aanbod van via Europese clusters verzamelde, geverifieerde of gevalideerde hulp te koppelen aan verzoeken van Oekraïense partners. Verder heeft het ECCP een enquête gehouden om signalen over verstoorde toeleveringsketens ter plaatse op te vangen. Bovendien vond in het kader van het Clusters Excellence-project van BRIGHT een 5 dagen durende ClusterXchange plaats met een delegatie van zes vertegenwoordigers van de Ukrainian Cluster Alliance (die als gevolg van de oorlog volledig uit vrouwen was samengesteld).

Toerisme, mode-industrie en lifestylesector

De lopende projecten in de **toeristische sector** die vanuit de begroting voor 2020 worden ondersteund, helpen kmo's hun gebruik van digitalisering, innovatie, nieuwe technologieën en slim toerisme te bevorderen door hun transnationale samenwerking en met name hun banden met transnationale innovatie-ecosystemen te versterken. Deze projecten bieden onder meer rechtstreekse financiële steun aan kmo's voor opleidingen en hulp bij de aanpassing van hun bedrijfsprocessen. Er lopen negen projecten met 73 partnerorganisaties in 25 landen²⁷. Sommige van deze projecten ondersteunen ook duurzaamheids- en klimaatdoelstellingen.

Het uit de Cosme-begroting voor 2020 gefinancierde **WORTH-project** heeft tot doel het innovatie- en concurrentievermogen van kmo's in de mode-industrie en lifestylesector te versterken en deze ondernemingen bij te staan bij hun transitie naar klimaatneutraliteit en digitaal leiderschap²⁸. Het ondersteunt transnationale partnerschappen tussen ontwerpers, kmo's, fabrikanten en technologieleveranciers ten behoeve van de ontwikkeling van innovatieve, duurzame en ontwerpgerichte bedrijfsideeën. De partnerschappen profiteren van een incubatieprogramma, financiële steun van derden (10 000-20 000 EUR), coaching, juridisch advies op het gebied van de intellectuele-eigendomsrechten en ondersteuning bij het netwerken. Naar aanleiding van de eerste oproep voor partnerschappen (financiering door derden), gericht op het Europees Bauhaus, werden 65 partnerschappen geselecteerd. Het incubatieprogramma van 10 maanden voor deze partnerschappen omvatte 975 uur op maat gesneden mentoring, 9 workshops (waarvan 5 online) en 52 online basisbegeleidingsmodules en -seminars. De selectieprocedures voor de tweede oproep voor partnerschappen zijn momenteel gaande.

Steun voor beoordeling van de prestaties van landen met betrekking tot de beginselen van de Small Business Act en de kmo-strategie — administratieve overeenkomst met het JRC en Eurobarometer

Met het Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek (JRC) van de Commissie is een administratieve regeling getroffen om wetenschappelijke ondersteuning te bieden bij de beoordeling van de prestaties van EU-lidstaten bij de uitvoering van de beginselen van de Small Business Act (SBA) en de kmo-strategie. Het JRC heeft een reeks indicatoren vastgesteld op basis van tien samen met DG GROW vastgestelde dimensies en de bijbehorende controles op de gegevenskwaliteit uitgevoerd. Het project is in 2020 van start

²⁷ Albanië, België, Bulgarije, Cyprus, Duitsland, Denemarken, Griekenland, Spanje, Frankrijk, Hongarije, IJsland, Italië, Kroatië, Malta, Montenegro, Nederland, Polen, Portugal, Roemenië, Servië, Slovenië, Slowakije en het Verenigd Koninkrijk.

²⁸ Waaronder mode en textiel, schoeisel, leer en bont, meubilair/huisdecoratie/interieurontwerp, juwelen en accessoires.

gegaan en de resultaten werden gebruikt voor de landeninformatiebladen en het jaarverslag voor de evaluatie van de prestaties van kmo's die in juli 2021²⁹ werden gepubliceerd. Deze informatiebladen en verslagen fungeren permanent als richtsnoer bij de beleidsvorming ten aanzien van kmo's.

De **Flash Eurobarometer over kmo's** van 2022, die uit de Cosme-begroting voor 2020 werd gefinancierd, was gericht op **hulpbronnen efficiëntie en groene markten**. Zie voor meer informatie punt 4 hieronder.

Kmo-gezanten, kmo-vergadering en online masterclass tijdens de webtop in Lissabon

In 2020 werden diensten verleend voor de organisatie van: i) vier vergaderingen van het netwerk van kmo-gezanten³⁰ (vertegenwoordigers van nationale overheden van lidstaten); ii) de kmo-vergadering van 2020 (een virtueel evenement voor belanghebbenden met 984 onlineafgevaardigden); en iii) een online masterclass in december 2020 tijdens de webtop in Lissabon, met meer dan 200 deelnemers³¹. Deze evenementen boden waardevolle richtsnoeren en adviezen ter ondersteuning van de beleidsvorming voor kmo's, waaronder ondersteuning van het netwerk van kmo-gezanten bij het opstellen van zijn jaarverslag voor 2020 en aanbevelingen voor actie³².

EU Open for Business – a new compass for SMEs³³

In mei 2021 werden een openings- en slotevenement en zes uit de Cosme-begroting voor 2020 gefinancierde webinars georganiseerd om bedrijven en belanghebbenden praktische informatie te verstrekken over EU-programma's en ondersteunende instrumenten op gebieden als intellectuele eigendom, toegang tot financiering, internationale handel en de eengemaakte markt. Het aantal deelnemers aan elk webinar varieerde van 206 tot 370, waarmee het streefcijfer van in totaal 650 werd overschreden, en in de enquête na afloop van de evenementen³⁴ gaf 80 % van de respondenten een positieve reactie.

2.4 Specifieke doelstelling D: bevordering van ondernemerschap en de ondernemerscultuur

In de Cosme-verordening is bepaald dat een indicatief bedrag van 2,5 % van de volledige begroting voor 2014-2020 moet worden besteed aan het bevorderen van ondernemerschap en de ondernemerscultuur. In 2020 werd 3,6 miljoen EUR voor deze doelstelling uitgetrokken³⁵ ³⁶, wat neerkomt op 0,8 % van de totale Cosme-begroting.

²⁹ https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-strategy/sme-performance-review_en

³⁰ Juni 2020 (online met 46 deelnemers), oktober 2020 (online met 83 deelnemers), november 2020 (online tijdens de kmo-vergadering met 67 deelnemers) en december 2020 (online met 72 deelnemers).

³¹ De oorspronkelijke plannen voor een fysieke conferentie in Berlijn werden omgezet in een virtueel evenement onder invloed van de COVID-19-lockdown.

³² Dit verslag bevat een overzicht van de meest recente trends in de prestaties van kmo's in Europa, evenals aanbevelingen voor actie <https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/core/api/front/expertGroupAdditionalInfo/40291/download>. Het werd in november 2020 aan de Raad Concurrentievermogen voorgelegd (zie: Raad Concurrentievermogen Interne Markt en Industrie — Consilium europa.eu).

³³ https://commission.europa.eu/events/eu-open-business-new-compass-smes-2021-05-26_en

³⁴ De vragen “Heeft het webinar u geïnspireerd?”, “Zal het u aanzetten om actie te ondernemen?”, “Beantwoordde het aan uw verwachtingen?”, “Zou u het anderen aanbevelen?” werden door (gemiddeld) 80% met “ja” of “waarschijnlijk wel” beantwoord.

³⁵ Dit bedrag was in 2020 lager dan het jaar ervoor als gevolg van de oproep voor Erasmus voor jonge ondernemers in 2019.

Verbetering van digitale en ondernemersvaardigheden van meisjes en vrouwen (ESTEAM)³⁷

Dit project dat uit de Cosme-begroting 2020 wordt ondersteund, heeft tot doel de digitale en ondernemersvaardigheden van meisjes en vrouwen te versterken en hun zelfvertrouwen te vergroten. Het loopt tot eind 2024. In mei 2022 vond een evenement voor meisjes plaats met 203 deelnemers en 15 lokale workshops, gericht op het oplossen van problemen, een casestudy en een pitchoefening. In juni 2022 vond het eerste vrouwelijke ESTEAM Fest plaats, met een plenaire vergadering en workshops ter bevordering van ondernemers- en digitale vaardigheden. Tot eind 2022 werden mentoringdiensten geboden.

Europese missies voor de sociale economie

De **Europese missies voor de sociale economie** bouwen voort op de ervaringen van een succesvol proefproject dat in 2018 werd gehouden. Tijdens dit uit de Cosme-begroting voor 2020 gefinancierde vervolgproject werd voor een breed scala van belanghebbenden uit de sociale economie een reeks workshops georganiseerd om interregionale samenwerkingen te ontwikkelen door beste praktijken te delen en te repliceren en interregionaal te leren. Er waren 88 begunstigde organisaties uit 27 EU/Cosme-landen aanwezig. Ten behoeve van de missies voor de sociale economie werden meer dan 60 workshops met ongeveer 2 500 deelnemers georganiseerd. Er werden ook 350 goede praktijken gemeld. Verder boden de projecten een reeks aanbevelingen ter verbetering van de regionale/lokale sociale economie en creëerden zij kansen en stimulansen voor toekomstige partnerschappen.

3. Ondersteunende maatregelen en administratieve uitgaven

Cosme-steunmaatregelen werden gefinancierd uit begrotingsonderdeel 02 02 01. In 2020 werd 6,2 miljoen EUR uitgetrokken voor ondersteunende maatregelen.

Er werden conferenties en vergaderingen met belanghebbenden georganiseerd om de uitdagingen voor verschillende industriële sectoren te bespreken. Andere ondersteunende maatregelen betroffen onder meer analytisch werk zoals studies ter ondersteuning van beleidsvorming en informatie-instrumenten die kmo's praktische ondersteuning bieden.

De studie over de **wettelijke bescherming van bedrijfsgeheimen in de context van de data-economie**³⁸ biedt waardevolle ondersteuning voor de beleidsvorming over de manier waarop de wettelijke bescherming van bedrijfsgeheimen kan bijdragen tot het creëren van een veilige omgeving voor het delen van data tussen bedrijven, met name in strategische sectoren voor de Europese data-economie. De studie bevat 13 casestudy's met waardevolle voorbeelden over de manier waarop bedrijven hun bedrijfsgeheimen beheren. Veel indicatoren voor deze studie werden overtroffen, maar er waren enkele problemen in de tussenstadia (het aantal antwoorden op de vragenlijsten lag onder het streefcijfer vanwege de gevoeligheid van de gegevens, en er was behoefte aan een aanpassing van het tijdschema vanwege COVID-19-gerelateerde kwesties).

Studie over middelgrote beursgenoteerde ondernemingen

³⁶ Bovendien werd in 2020 een hogere prioriteit gegeven aan financiële instrumenten (66 % van de Cosme-begroting werd hieraan toegewezen, terwijl het streefcijfer voor de hele looptijd van het programma 60 % was). De financiële instrumenten ondersteunden echter ook doelstellingen op het gebied van het ondernemerschap.

³⁷ Zie voor meer informatie de [webpagina van het project](https://eisma.europa.eu/esteem-fests-and-communities-girls-and-women_en) en de video's van de eerste twee ESTEAM Fests (https://eisma.europa.eu/esteem-fests-and-communities-girls-and-women_en)

³⁸ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c0335fd8-33db-11ed-8b77-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-267469968>

Aangezien doorgroeiende ondernemingen (scale-ups) en middelgrote beursgenoteerde ondernemingen (midcaps) niet onder de kmo-definitie³⁹ van de Europese Commissie vallen, worden zij vaak uitgesloten van steunregelingen voor kmo's. Het doel van deze studie was om informatie te verzamelen over midcaps (statistiek en informatie over de specifieke kenmerken van midcaps en de belemmeringen waarmee zij worden geconfronteerd bij het zakendoen en doorgroeien) en na te gaan of er behoefte is aan een specifiek beleid ter ondersteuning van deze ondernemingen en om hun banenscheppende vermogen verder aan te boren. Het eindverslag is in november 2022 gepubliceerd⁴⁰ en onder relevante belanghebbenden verspreid.

De **administratieve uitgaven** vertegenwoordigden 3 % van de begroting in 2020. Deze hadden betrekking op vergaderingen van deskundigen, voorlichtings- en communicatieactiviteiten en de uitgaven van de Commissie (DG GROW) ten belope van 3,3 miljoen EUR in verband met IT-netwerken en andere technische en administratieve bijstand. De begrotingsbijdrage van het programma voor de werking van het Uitvoerend Agentschap Easme bedroeg 9,9 miljoen EUR.

4. Bijdrage aan de doelstellingen inzake klimaat, duurzame ontwikkeling, digitalisering en genderkwesties

Hieronder volgt een korte illustratie van de bijdrage van het Cosme-programma aan deze doelstellingen, met voorbeelden van acties die bijdragen tot elke doelstelling. **Meer informatie over de bijdrage van het programma aan deze integratiedoelstellingen is te vinden in bijlage 4.**

De **bijdrage van het Cosme-programma aan de doelstelling van integratie van de klimaatdimensie**, die voor alle programma's van de Commissie geldt (in totaal 20 % van de EU-begroting voor 2014-2020), bedraagt naar schatting 25,6 miljoen EUR (6 % van de financiële toewijzing in 2020). Van de meeste Cosme-maatregelen wordt niet bijgehouden hoe hoog de bijdrage aan de integratie van de klimaatdimensie⁴¹ exact is, maar veel projecten en maatregelen zijn op deze doelstelling gericht. Opmerkelijke voorbeelden zijn de eigenvermogensfaciliteit voor groei, het Enterprise Europe Network, diverse ondersteunende acties voor clusters, waaronder de internationalisering van clusters, en het WORTH-partnerschap ter bevordering van het concurrentievermogen en de innovatiecapaciteit van kmo's in de lifestylesector.

Er was ook een Flash Eurobarometer die specifiek gericht was op hulpbronnefficiëntie en groene markten van kmo's, en verder wordt de laatste hand gelegd aan het **Europees scorebord voor het concurrentievermogen van de klimaatneutrale industrie (European Climate Neutral Industry Competitiveness Scoreboard, afgekort CIndECS)**, dat wordt ontwikkeld op grond van een administratieve overeenkomst met het JRC. Dit werk is al meegenomen in een aantal belangrijke beleidsinitiatieven, waaronder de ondersteunende verslagen van de waarnemingscentrum voor schone energietechnologie (Clean Energy Technology Observatory) en de verordening voor een nettonulindustrie. Meer informatie is te vinden in bijlage 4.

³⁹ [Aanbeveling 2003/361/EG van de Commissie van 6 mei 2003 betreffende de definitie van kleine, middelgrote en micro-ondernemingen.](#)

⁴⁰ <https://www.esri.ie/system/files/publications/BKMNEXT429.pdf>

⁴¹ [Veel](#) Cosme-maatregelen omvatten enige steun voor klimaatgerelateerde doelstellingen. Aangezien dit echter altijd binnen de bredere doelstelling inzake concurrentievermogen viel, was er over het algemeen geen afzonderlijke begroting voor de klimaatcomponent van de maatregelen.

Veel Cosme-maatregelen leveren een bijdrage aan de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) die zijn vastgelegd in de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling. Met name het Enterprise Europe Network (EEN) en de missies voor de sociale economie dragen bij tot SDG 8 (fatsoenlijk werk en duurzame economische groei). SDG 9 (inclusieve en duurzame industriële, innovatie en veerkrachtige infrastructuur) wordt aangepakt door het Enterprise Europe Network, de Clusters Excellence-projecten en steunmaatregelen voor toerisme (zie ook digitalisering hieronder). SDG 12 (Duurzame consumptie- en productiepatronen) komt onder meer aan bod in het WORTH-project voor de lifestylesector.

Er zijn ook verschillende Cosme-maatregelen die bijdragen aan digitaliseringsdoelstellingen. Hierbij gaat het onder meer om projecten ter bevordering van digitalisering, innovatie en de invoering van nieuwe technologieën in de toeristische sector, overheidsopdrachten voor innovatieprojecten om autoriteiten te helpen pre concurrentiële innovatie op gebieden als kunstmatige intelligentie in te kopen, en clusterprojecten om kruisbestuiving en uitwisseling van deskundigheid op het gebied van digitale technologieën voor de landbouw-, auto-, textiel- en precisiegeneeskundesectoren te bevorderen.

Hoewel in de Cosme-verordening geen specifieke doelstelling of specifiek streefcijfer met betrekking tot **gender** is opgenomen, zijn de in het kader van het programma ondersteunde maatregelen in overeenstemming met de beginselen van gendergelijkheid en wordt daarin rekening gehouden met de genderdimensie. Het hiervoor in punt 2.4 genoemde ESTEAM-project heeft tot doel de digitalisering en de ondernemerschapscapaciteiten en het zelfvertrouwen van meisjes en vrouwelijke ondernemers te stimuleren. Er zijn ook enige gegevens beschikbaar over vrouwelijke begunstigden van financiële instrumenten en vrouwelijke projectcoördinatoren.

5. Conclusies

De uitvoeringspercentages van de operationele begroting voor zowel de vastleggingen als betalingen bedroegen 99 %. Dit betekent een voortzetting van het hoge uitvoeringspercentage van de vastleggingen en een verbetering bij de uitvoering van de operationele betalingen ten opzichte van het voorgaande jaar.

Toegang tot financiering was een belangrijke doelstelling, goed voor 66 % van de uitgevoerde begroting. In 2020 heeft de leninggarantiefaciliteit (LGF) van Cosme ervoor gezorgd dat financiële intermediairs financiële steun konden blijven verlenen aan kmo's die als risicovoller worden beschouwd en moeite hebben om schuldfinanciering te verkrijgen. Over het algemeen wordt verwacht dat de LGF van Cosme gedurende de looptijd van het programma meer dan 67 miljard EUR aan financiering zal genereren. Voor de eigenvermogensfaciliteit voor groei (EFG) van Cosme lagen de cijfers voor investeringen in kmo's die zich in de groeifase en uitbreidingsfase bevinden, op schema om de oorspronkelijke langetermijndoelstellingen te halen. Bij de uitvoering van de doelstellingen is rekening gehouden met de specifieke uitdagingen bij het beheer van deze faciliteit.

Bij het werkprogramma voor 2020 is verdergegaan met de uitvoering van een van de belangrijkste aanbevelingen van de tussentijdse evaluatie van het programma: de aandacht richten op omvangrijkere, strategische acties en tegelijkertijd enige flexibiliteit behouden om nieuwe ideeën te testen. Kerninitiatieven zoals het Enterprise Europe Network, Erasmus voor jonge ondernemers en de financiële instrumenten waren goed voor 75 % van de vastleggingen voor de Cosme-begroting in 2020.

In 2021 leverde het Enterprise Europe Network (medegefinancierd uit de begroting voor 2020) 37 925 kmo's adviesdiensten met toegevoegde waarde⁴² om hun internationale concurrentievermogen en duurzaamheid te bevorderen. De digitale diensten van het netwerk hebben 20 miljoen kmo's bereikt. Ook tijdens de hele COVID-19-crisis verleende het netwerk waardevolle steun aan kmo's door zijn diensten en dienstverleningsmodellen waar nodig aan te passen.

Veel andere acties in het kader van het programma hebben zich onderscheiden door hun goede prestaties en kwaliteit van dienstverlening. Zo leverde het EU-Japan-centrum een breed scala aan diensten om kmo's te helpen bij het zakendoen met Japan en met betrekking tot economische diplomatie. De internationale IPR-helpdesks voor kmo's boden kmo's waardevolle adviezen, opleidingssessies en evenementen op het gebied van de intellectuele eigendom met betrekking tot China, Zuidoost-Azië, Latijns-Amerika (waaronder 440 opleidingssessies met 6 569 deelnemers) en India.

Via kleinere acties werd nuttige ondersteuning geboden om kmo's te helpen innoveren en hun concurrentievermogen en duurzaamheid te verbeteren. Zo ondersteunde de eerste oproep voor partnerschappen in het kader van het WORTH-project voor de mode-industrie en de lifestylesector 65 partnerschappen van ontwerpers, kmo's, fabrikanten en technologieleveranciers via een incubatieprogramma van 10 maanden, met inbegrip van 975 uur op maat gesneden mentoring. Om deze ondersteuning voort te zetten, zijn aanvullende oproepen voor partnerschappen gepubliceerd. Verder waren er verscheidene projecten in samenwerking met aanbestedingsautoriteiten voor het creëren van nieuwe mogelijkheden voor kmo's om innovatieve producten en diensten aan de publieke sector te leveren.

Ten slotte hebben verschillende in het kader van het programma gefinancierde studies, waaronder het Europees scorebord voor het concurrentievermogen van de klimaatneutrale industrie (CIndECS), de studie over de wettelijke bescherming van bedrijfsgeheimen in de context van de data-economie en de studie over midcaps waardevolle bevindingen en robuuste analyses opgeleverd die werden gebruikt ter ondersteuning van het beleidswerk.

Het Cosme-programma heeft ook aangetoond dat het doeltreffend is bij het helpen van kmo's om nieuwe uitdagingen het hoofd te bieden. Via verschillende in het kader van de begroting 2020 ondersteunde acties en projecten, waaronder het Enterprise Europe Network, zijn specifieke diensten gelanceerd om kmo's te helpen bij de aanpak van problemen in verband met de COVID-19-crisis. Veel Cosme-projecten hebben een looptijd van 3-4 jaar. Een klein aantal lopende projecten die uit de begroting 2020 werden gefinancierd, werd vanaf 2022 getroffen door de **Russische militaire agressie in Oekraïne**. In voorkomend geval werden verlengingen van de looptijd van deze projecten goedgekeurd, met aanpassingen van de activiteiten om rekening te houden met de crisisomstandigheden. Een voorbeeld hiervan is het P2GREEN-EST-project, dat tot doel had kmo's in de EU te helpen toegang te krijgen tot aanbestedingen buiten de EU met Oekraïne als aangewezen doelmarkt⁴³. Recenter konden bij sommige Cosme 2020-projecten die nog gaande waren toen de Russische agressie in

⁴² Deze kmo's ontvingen een reeks diensten die op hun specifieke behoeften op verschillende tijdstippen werden afgestemd. Een centraal onderdeel van het dienstverleningsmodel van het Enterprise Europe Network is het tot stand brengen van duurzame relaties met kmo's en het ondersteunen van kmo's op de middellange termijn om hen te helpen bij het aanpakken van het volledige scala aan problemen, uitdagingen en kansen waarmee zij worden geconfronteerd.

⁴³ Aangezien dit project zwaar werd getroffen toen de oorlog uitbrak, werd de subsidieovereenkomst bevroren. Na een herbeoordeling van de situatie enkele maanden later werd de subsidieovereenkomst gewijzigd om er een extra doelland van buiten de EU in op te nemen, zodat het project zijn activiteiten kon hervatten.

Oekraïne uitbraak, de diensten worden aangepast om EU-bedrijven te helpen het hoofd te bieden aan gerelateerde uitdagingen, zoals problemen in de toeleveringsketen, en om Oekraïense bedrijven enige steun te bieden (zie punt 2.3 hierboven).

De koppelingen met andere EU-programma's en -fondsen werden geoptimaliseerd. Zo ontving de LGF van Cosme 714 miljoen EUR extra dankzij een garantie van 1 miljard EUR aan het EIF door het Europees Fonds voor strategische investeringen. Dit werd gebruikt ter ondersteuning van kmo's met liquiditeitsproblemen als gevolg van de COVID-19-crisis. Het Enterprise Europe Network heeft synergieën ontwikkeld met Horizon 2020, de Europese Innovatieraad (EIC) en een breed scala aan EU-programma's en -steunregelingen. Er waren ook verschillende voorbeelden van samenwerking met lopende of eerdere Cosme-projecten. Dit was met name het geval voor het Enterprise Europe Network, WORTH en verschillende aanbestedingsacties.

Wat de lopende Cosme-maatregelen vanaf 2020 betreft, zal de monitoring worden voortgezet, met bijzondere aandacht voor maatregelen waarvan de planning als gevolg van COVID moest worden aangepast en gevallen waarin specifieke problemen werden vastgesteld. De regelmatige monitoring zorgde er ook voor dat de begroting werd herverdeeld over de meest succesvolle en overtekende activiteiten. Zo werd 815 107 EUR aan overgebleven middelen uit het werkprogramma voor 2020 toegewezen aan projecten op de reservelijst van de oproep voor de toeristische sector teneinde de invoering van digitalisering, innovatie en nieuwe technologieën in deze sector te bevorderen. Een ander voorbeeld is de overdracht van de EFG van Cosme naar de LGF van Cosme.

De ervaringen die met deze monitoringexercitie zijn opgedaan, zullen ook worden meegenomen in de vormgeving van maatregelen voor de komende jaren, met name de werkzaamheden voor een betere continuïteit van de kernacties⁴⁴ en de lopende werkzaamheden ter voorbereiding van het werkprogramma van de kmo-pijler voor 2024.

Over het algemeen liggen de Cosme-maatregelen van 2020 op schema voor het bereiken van hun doelstellingen. Bij veel maatregelen zijn de doelstellingen al gehaald en de projecten die door de COVID-crisis zijn getroffen, liggen inmiddels weer op schema. De maatregelen die in het kader van het programma worden ondersteund, blijven het concurrentievermogen, de groei en de werkgelegenheid bevorderen, terwijl veel projecten binnen het programma, met name het Enterprise Europe Network en de steunmaatregelen voor clusters, hebben aangetoond in staat te zijn in te spelen op de veranderende behoeften van kmo's en flexibel te reageren op nieuwe uitdagingen.

⁴⁴ Deze worden nu ondersteund in het kader van de kmo-pijler van het programma voor de eengemaakte markt. Met name zijn het Enterprise Europe Network, Erasmus voor jonge ondernemers en de gezamenlijke clusterinitiatieven nu meerjarige acties die tot 2024 medegefinancierd worden om voor deze diensten een betere continuïteit op middellange termijn te waarborgen. Zie ook de derde alinea van deze conclusies.

Bijlage 1 – Uitvoering van de Cosme-begroting 2020

(alle cijfers zijn uitgedrukt in euro)

Begrotings- onderdeel		Vastleggingen			Betalingen		
		<i>alle financieringsbronnen</i>			<i>alle financieringsbronnen</i>		
		Oorspronkelijke begroting	Uitgevoerde begroting	Uitvoering %	Kredieten beschikbaar voor betalingen	Uitgevoerde betalingen	Uitvoering %
02 02 02	Toegang tot financiering	290 041 750	290 041 750	100 %	333 931 327	328 837 656	98 %
02 02 01	Toegang tot markten, ondernemings- klimaat en ondernemer- schap						
	uitgevoerd door GROW	10 049 697	10 026 133	100 %	8 901 623	8 878 059	100 %
	gedelegeerd aan Easme	126 489 262	123 066 819	97 %	132 390 902	132 390 902	100 %
	Totaal	136 538 959	133 092 952	97 %	141 292 525	141 268 961	100 %
02 01 04 0 1	Administratieve begroting	3 619 046	3 333 968	92 %	3 619 046	1 033 829	29 %
02 01 06 0 1	Easme – administratieve (operationele) begroting	10 330 544	9 916 195	96 %	10 330 544	9 916 195	96 %
	Begrotingstotaal	440 530 299	436 384 865	99 %	489 173 442	481 056 641	98 %

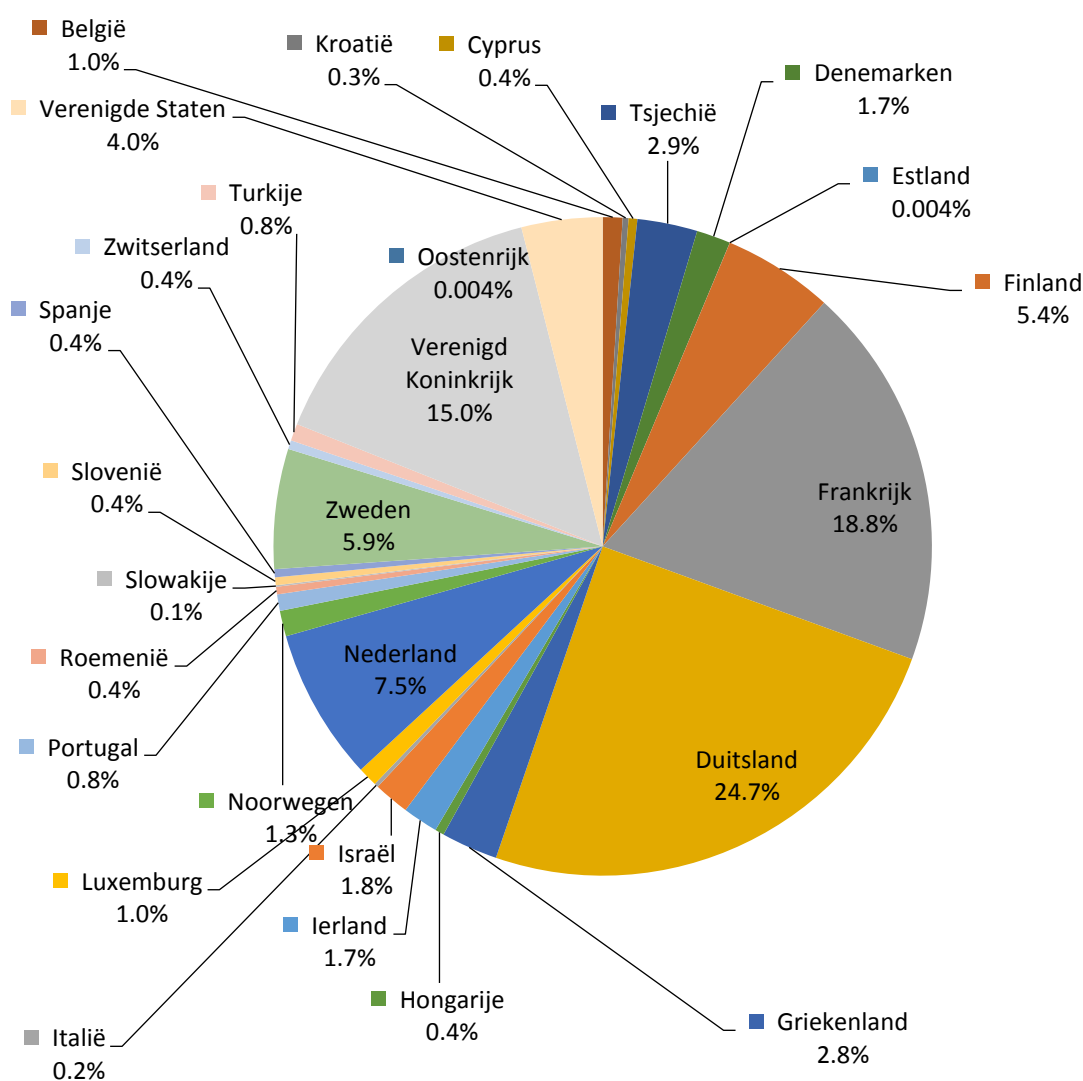
Bijlage 2 – Landeninformatie

1. Financiële instrumenten

In de onderstaande grafieken is de financiële steun die kmo's in verschillende landen ontvangen, geografisch uitgesplitst. De landeninformatie is een cumulatief resultaat op basis van alle vastleggingen voor 2014-2020. In het geval van financiële instrumenten dragen de jaarlijkse vastleggingen, vanwege de manier waarop de uitvoering hiervan is opgezet, bij tot de algemene resultaten, die echter gebaseerd zijn op begrotingen die ook in voorgaande jaren zijn vastgelegd.

Eigenvermogensfaciliteit voor groei

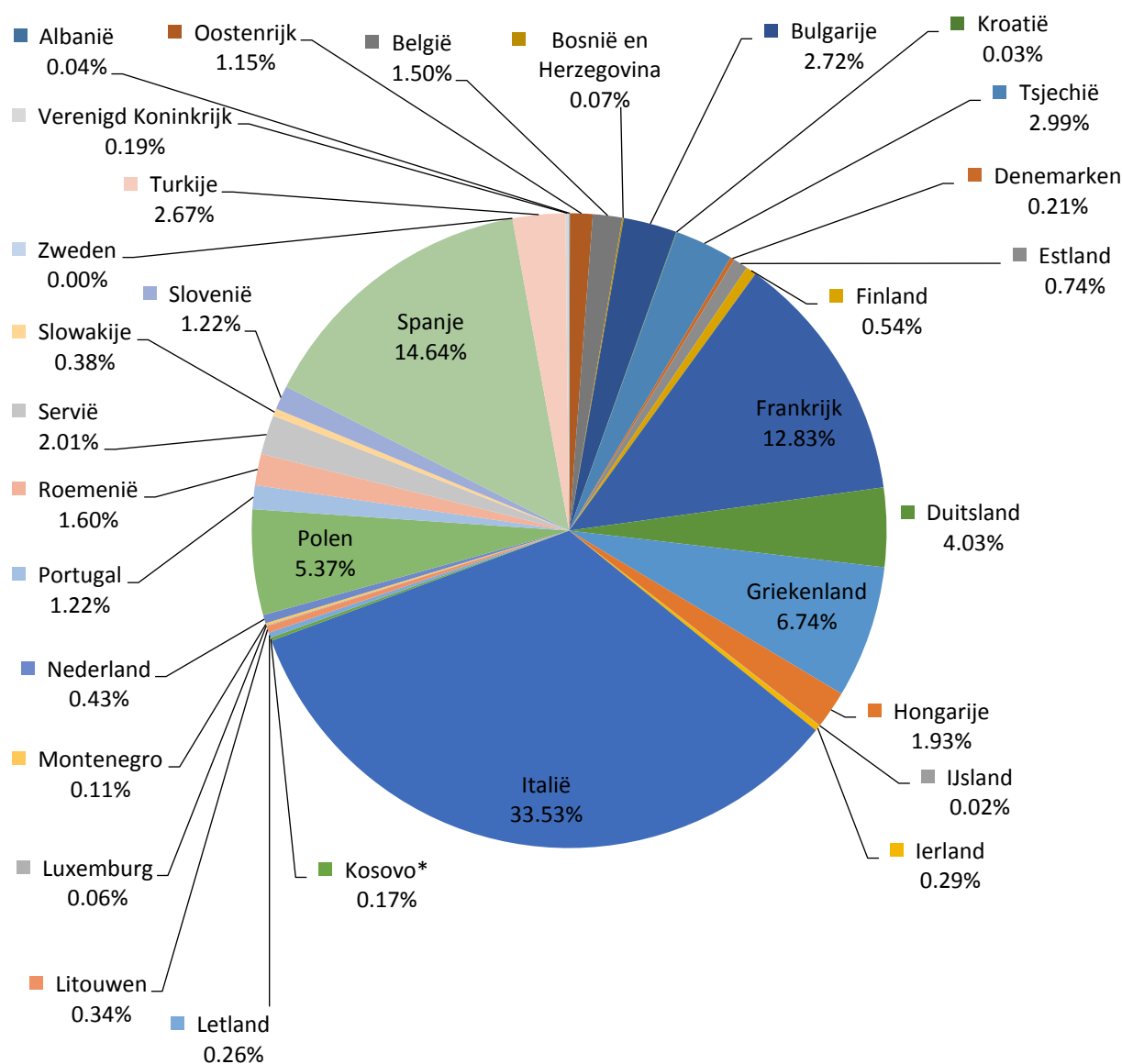
Eind 2021 was in totaal 2,6 miljard EUR uit de Cosme-begroting voor 2014-2020 geïnvesteerd in 28 landen (25 % van dit bedrag werd geïnvesteerd in Duitsland, 19 % in Frankrijk en 15 % in het Verenigd Koninkrijk).

Leninggarantiefaciliteit

Geografische diversificatie

Eind 2021 had de LGF garanties en tegengaranties verstrekt aan financiële intermediairs in 33 landen (26 lidstaten en 7 andere landen die aan Cosme deelnemen). Dit ondersteunde de verdeling van 50 miljard EUR aan financiering over meer dan 800 000 kmo's.

* Deze benaming laat de standpunten over de status van Kosovo onverlet en is in overeenstemming met Resolutie 1244 (1999) van de VN-Veiligheidsraad en het advies van het Internationaal Gerechtshof over de onafhankelijkheidsverklaring van Kosovo.

Deelname van landen aan specifieke doelstellingen 2-4 (toegang tot markten, verbetering van de randvoorwaarden en het concurrentievermogen, en ondernemerschap)

Cosme-projecten werden geselecteerd aan de hand van de in de oproepen vastgelegde criteria, met name de relevantie, kwaliteit en effecten van de voorstellen. Daarnaast wordt er rekening gehouden met de Europese dimensie. Projecten werden echter niet uitsluitend op basis van geografische criteria geselecteerd.

Het Enterprise Europe Network, dat werd gefinancierd uit de begroting voor 2020, bestreek alle EU-lidstaten en verleende diensten aan kmo's in alle EU-regio's. Er waren ook leden van het Enterprise Europe Network in IJsland en geassocieerde landen die aan het programma deelnamen. Hoewel het Verenigd Koninkrijk de EU op 31 januari 2020 formeel heeft verlaten, bleef het tot het einde van het programma deelnemen aan het Enterprise Europe Network. Het nam evenwel niet langer deel aan de bestuursstructuren.

Ook bij veel van de andere grotere acties was er een goede spreiding over de verschillende EU-lidstaten en andere deelnemende landen, zoals hieronder wordt geïllustreerd.

Aantal begunstigen per land voor vier grotere Cosme-acties

Land	Clusters Excellence	Toerisme: TOURINN*	Europese missies voor de sociale economie	Internationalisering van clusters (alle sectoren, met inbegrip van defensie)	Totaal voor deze vier acties
Albanië	0	1	0	0	1
Oostenrijk	0	0	1	0	1
België	0	3	7	4	14
Bulgarije	2	2	1	2	7
Cyprus	0	1	0	2	3
Tsjechië	3	1	1	0	5
Duitsland	5	3	2	2	12
Denemarken	3	1	1	3	8
Estland	2	0	1	1	4
Griekenland	1	2	3	0	6
Spanje	14	14	13	16	57
Finland	2	2	2	0	6
Frankrijk	7	2	5	14	28
Kroatië	0	5	3	0	8
Hongarije	3	1	3	1	8
IJsland	0	1	0	0	1
Ierland	0	0	5	0	5
Italië	7	11	12	12	42
Letland	1	0	1	0	2
Litouwen	6	0	0	0	6
Luxemburg	0	0	0	0	0
Malta	0	1	1	0	2
Montenegro	0	1	0	0	1
Nederland	2	1	5	2	10
Polen	4	1	3	3	11
Portugal	5	6	7	5	23
Roemenië	4	2	1	2	9

Servië	1	4	1	1	7
Zweden	2	0	2	1	5
Slowakije	0	1	0	1	2
Slovenië	0	5	3	3	11
Turkije	1	0	3	0	4
Verenigd Koninkrijk	1	1	1	0	3
Totaal	76	73	88	75	312

Voor de eerste drie oproepen in deze tabel (Clusters Excellence, TOURINN * — Bevordering van de invoering van digitalisering, innovatie en nieuwe technologieën in het toerisme door middel van transnationale samenwerking en capaciteitsopbouw, en de Europese missies voor de sociale economie) zijn er begunstigden uit bijna alle EU-lidstaten, en enige deelname uit IJsland en geassocieerde landen. De projecten voor internationalisering van clusters bestrijken de meeste EU-lidstaten:

- Clusters Excellence: 76 partnerorganisaties uit 22 EU-lidstaten en andere landen die aan het programma deelnemen;
- Bevordering van de invoering van digitalisering, innovatie en nieuwe technologieën in de toeristische sector (TOURINN): 73 partnerorganisaties in 25 landen;
- Europese missies voor de sociale economie: 88 begunstigde organisaties uit 27 EU-lidstaten;
- Internationalisering van clusters (met inbegrip van de actie voor de internationalisering van clusters voor kmo's in de defensiesector): 75 begunstigden in 18 lidstaten.

Bij alle vier deze regelingen was er sprake van een aanzienlijk hogere participatiegraad uit Spanje en Italië, en in mindere mate uit Frankrijk en Duitsland. Dit is echter niet noodzakelijk de trend voor alle Cosme-maatregelen en/of voor alle jaren van het programma. Het zou nuttig zijn dit verder te onderzoeken in de lopende eindevaluatie van het programma.

Kader 1. Voorbeeld van een Cosme-EFG-project — Finnsiirto — Finland — Machines

Finnsiirto, dat gevestigd is in Lieto, even ten oosten van Turku in Zuidwest-Finland, is actief op het gebied van de verkoop en logistiek van professionele vorkheftrucks. Het bedrijf spant zich voortdurend in om te innoveren en kleine veranderingen door te voeren om zich te onderscheiden van de concurrenten, waarbij zij zich concentreren op veranderingen die de klanten graag zouden zien: “We proberen altijd na te denken over wat we zouden willen als we klanten zouden zijn”, aldus Kalle Dahlman, commercieel directeur bij Finnsiirto. Aanvankelijk verkochten zij geïmporteerde tweedehands vorkheftrucks. Mettertijd begonnen zij zich te concentreren op de verhuur en het onderhoud van vloten in plaats van de verkoop van afzonderlijke vorkheftrucks, en begonnen zij zeer snel te groeien.

Uiteindelijk zochten zij een investeerder om deze snelle groei te kunnen financieren en kwamen zij in contact met Folmer, een door het EIF ondersteunde participatiemaatschappij. “Na de eerste vergadering was het voor ons duidelijk dat beide partijen er klaar voor waren en elkaar vertrouwden.” Dankzij de investering van Folmer kon Finnsiirto de volumes aanzienlijk verhogen, het personeel versterken, de voorraad uitbreiden en een nieuw hoofdkantoor bouwen. “Dit gaf ons een veel sterkere positie”, concludeert Kalle. Sindsdien is de onderneming blijven groeien door haar activiteiten in de Baltische staten uit te breiden met een verkoopkantoor in Tallinn en door de overname van twee andere ondernemingen, te weten Simeri en Suomen Telakone, waardoor een van de grootste machinebedrijven in Finland is ontstaan.

Meer informatie — [Casestudy Folmer:Finnsiirto \(Finland\), Machines — Cosme EGF/EFSI \(eif.org\)](#)

Kader 2. Voorbeeld van een Cosme-LGF-project — GardenLiving — Finland — tuinbouw en interieurgroen

GardenLiving is een innovatief Fins tuinbouwbedrijf dat tuinproducten verkoopt en diensten verleent zoals landschapsarchitectuur, groen interieurontwerp en onderhoud en vernieuwing van tuinen. De showrooms van het bedrijf bieden de klant een aantrekkelijke, innovatieve ruimte om planten en tuinmaterialen te kopen en deskundigen te raadplegen. Eva Wuite, oprichter en manager van GardenLiving, die half Nederlands en half Fins is, laat zich inspireren door de Finse natuur en de trends in Nederland. Toen COVID-19 uitbrak, ging alles in lockdown en werden alle bestellingen voor tuinartikelen onmiddellijk stopgezet, maar de rekeningen moesten worden betaald, aangezien de voorraden voor het hele seizoen (april-oktober) al waren ingekocht.

GardenLiving slaagde erin om via Finnvera, dat door het EIF wordt ondersteund, een door de EU gegarandeerde lening te verkrijgen: “We hadden deze extra lening nodig om door deze moeilijke periode te komen. Het hielp ons de kloof te overbruggen en stelde ons daarnaast in staat om onze diensten uit te breiden en plannen voor e-commerce te maken toen de tweede golf nog harder toesloeg. De cashflow gaf ons meer tijd om te reageren.” Eva is ervan overtuigd dat het bedrijf veel toekomstpotentieel heeft. “Als ik u één ding met zekerheid kan zeggen, dan is het wel dat groen je een goed gevoel geeft,” besluit ze.

Meer informatie: [Startpagina | GardenLiving](#)

Kader 3. Een succesverhaal van het Enterprise Europe Network — W•SENSE — Italië — draadloze netwerken onder water

In 2017 ontwikkelde W•SENSE, een spin-off van de Universiteit van Sapienza in Rome, een oplossing voor de interoperabiliteit van draadloze netwerken onder water. Door het originele karakter van deze geavanceerde technologie en de grote vraag begon W•SENSE snel te groeien. Hierdoor ontstond plotseling een enorme behoefte aan extra werkkapitaal voor de uitvoering van hun contracten. Ondanks hun geavanceerde technologie en de hoge vraag weigerden vijf verschillende banken een lening te verstrekken.

Daarop nam W•SENSE contact op met de lokale vestiging van het Enterprise Europe Network (EEN) in Unioncamere Lazio en maakte het bedrijf gebruik van de diensten van doorgroei-adviseurs van het netwerk. Het Enterprise Europe Network hielp W•SENSE onder meer bij het opstellen van een robuust ondernemingsplan en bij het verkrijgen van een banklening van 500 000 EUR van een van de intermediairs voor een door de EU ondersteunde garantieregeling voor leningen. Om hun internationale contacten te bevorderen, heeft W•SENSE ook evenementen van het Enterprise Europe Network bijgewoond.

Dankzij de steun van het Enterprise Europe Network kon W•SENSE de omzet vergroten en werkgelegenheid in Italië en Europa creëren. “Ons bedrijf verdubbelde in omvang tot 23 mensen in drie Europese landen”, aldus Chiara Petrioli, CEO van W•SENSE. Zij hebben nu kantoren in Italië, Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk en hebben meerjarige contracten gesloten met prominente belanghebbenden op het gebied van aquacultuur, defensie, energie en milieu. “We groeien snel, met een verwacht groeitempo van ongeveer 70 % per jaar in de komende 5 jaar”, aldus Petrioli. “We worden voortdurend ondersteund door het netwerk.”

Andere voorbeelden van projecten, met name clusters en toeristische projecten ter ondersteuning van digitaliserings- en duurzaamheidsdoelstellingen, zijn kort vermeld in bijlage 4.

Bijlage 4 – Bijdrage aan klimaat-, duurzaamheid-, digitaliserings- en genderdoelstellingen

1. Klimaat

Voor veel acties werden bijdragen aan de doelstellingen van integratie van de klimaatdimensie gerapporteerd. Hieronder volgen enkele voorbeelden:

Het **Enterprise Europe Network** helpt kmo's op verschillende manieren om klimaatgerelateerde uitdagingen aan te pakken. Zo helpt het hen innovatie toe te passen om energie- en hulpbronnefficiënter te worden, door de hoeveelheid afval te verminderen en het energieverbruik tot een minimum te beperken, zodat zij hun CO₂-voetafdruk kunnen verkleinen. In het netwerk zitten ook sector- en thematische groepen die zich richten op duurzaam bouwen, slimme energie, het milieu en de circulaire economie. Meer dan 200 deskundige bedrijfsadviseurs van het netwerk zijn gespecialiseerd in klimaatgerelateerde kwesties, zoals de circulaire economie, slimme energie, duurzaam bouwen en groene technologieën⁴⁵.

De **eigenvermogensfaciliteit voor groei** van Cosme heeft 6,7 miljoen EUR geïnvesteerd in een durfkapitaalfonds dat zijn activiteiten op schone technologieën richt.

https://www.eif.org/what_we_do/equity/single_eu_equity_instrument/cosme_efg/intermediaries.pdf.

Gedurende de volledige programmaperiode faciliteerde het Cosme-EFG investeringen van meer dan 62 miljoen EUR in kmo's die actief zijn in de energie- en milieusector. De investeringen in deze sector zijn na de programmaperiode verder toegenomen.

https://www.eif.org/what_we_do/equity/single_eu_equity_instrument/cosme_efg/cosme-efg-implementation-update.pdf

In de editie van 2022 van de **Flash Eurobarometer over kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's), hulpbronnefficiëntie en groene markten** die uit de begroting voor 2020 is gefinancierd, is gekeken naar de prestaties en acties van kmo's om efficiënter gebruik te maken van hulpbronnen, de belemmeringen waarmee zij worden geconfronteerd en het potentieel voor beleidsmaatregelen om de groene transitie van kmo's te versnellen. De Eurobarometer wordt gebruikt ten behoeve van de beleidsvorming ter ondersteuning van kmo's bij de groene transitie, in overeenstemming met de geactualiseerde industriële strategie van de EU (onder meer voor de transitieroutes). Het eindverslag is in maart 2022 gepubliceerd: [Kmo's, hulpbronnefficiëntie en groene markten — maart 2022 — Eurobarometer-enquête \(europa.eu\)](#).

In het kader van de regeling **Clusters Go International** hebben 6 van de 12 projecten betrekking op onderwerpen die verband houden met de klimaatverandering. Voor drie van de projecten wordt naar schatting in totaal 1,6 miljoen EUR besteed aan klimaatdoelstellingen (40 % van de totale begroting voor deze projecten):

⁴⁵ Dit monitoringverslag is toegespitst op diensten van het Enterprise Europe Network die medegefinancierd worden via het Cosme-programma. Het netwerk heeft ook een aanvullende, specifiek gedefinieerde reeks diensten verleend met steun van het Horizon 2020-programma (key-account-managementdiensten voor het kmo-instrument en diensten om kmo's te helpen hun capaciteiten op het gebied van innovatiemanagement te versterken).

- ESECA: project voor Europese kmo's in de sectoren **hernieuwbare energie en slimme netten** om hen te helpen bij de ontwikkeling van een gezamenlijke internationaliseringsstrategie met gemeenschappelijke doelstellingen ten aanzien van sub-Saharaans Afrika;
- ICBuild: project ter bevordering van de internationalisering van **circulariteit in de bouwomgeving**;
- EU Water4i SD: het Europese **Water-Smart**-initiatief ter bevordering van internationale duurzame ontwikkeling.

Daarnaast hebben de volgende projecten ook betrekking op onderwerpen die verband houden met klimaatverandering:

- REC-N-COMP: Europese **technologieën voor productie van composieten op basis van gerecycleerde materialen en afgedankte producten** gaan internationaal;
- H2Global: project gericht op het positioneren van Europa als technologisch en industrieel wereldleider op het gebied van de **groene waterstofeconomie**;
- AEWEN: project voor het tot stand brengen van een **water- en energienet tussen Afrika en de EU**.

Meer informatie over al deze projecten is beschikbaar op het Europees platform voor clustersamenwerking⁴⁶.

Het **digitale platform voor het Public Buyers Network**, dat uit de begroting voor 2020 werd ondersteund, is in april 2023 operationeel geworden. Dit ondersteunt samenwerking door 10 groepen “grote inkopers” om gezamenlijke kennis over specifieke aanbestedingsbehoeften (waaronder zonnepanelen) op te bouwen. Naar schatting 40 % (400 000 EUR) van de begroting van het project (1 000 000 EUR) is bestemd voor klimaatactie.

Ook de **studie over midcaps** had betrekking op ecologische duurzaamheid, met inbegrip van maatregelen van midcaps om hun ecologische duurzaamheid te vergroten (minder energieverbruik, recycling enz.) en de belangrijkste uitdagingen waarmee zij op dit gebied worden geconfronteerd.

2. Bijdrage aan doelstellingen voor duurzame ontwikkeling

Veel Cosme-projecten dragen bij tot meerdere duurzameontwikkelingsdoelstellingen. Bijvoorbeeld:

Het instrument “**Initiatieven voor een gebouwde omgeving**” is ontwikkeld ter ondersteuning van de transitie naar duurzaamheid in de bouwsector en naar een inclusieve gebouwde omgeving. Het wordt gebruikt bij de beoordeling en monitoring van de nationale hervormingen en overheidsinvesteringsprogramma's met betrekking tot de bouw die door de EU-27-landen in het kader van hun nationale herstel- en veerkrachtplannen worden uitgevoerd. Dit project draagt bij tot SDG 1 (betaalbare huisvesting), SDG 3 (hoogwaardige gebouwde omgeving), SDG 5 (ontwikkeling van vaardigheden), SDG 7 (verband met renovatiegolf en andere initiatieven), SDG's 8 en 9 (concurrentievermogen, innovatie,

⁴⁶ <https://profile.clustercollaboration.eu>

productiviteit en duurzaamheid van de bouwsector in de EU), SDG's 11 en 15 (de gebouwde omgeving), SDG 13 (energie-efficiëntie) en SDG 16 (institutionele hervormingen).

Het **Europees scorebord voor het concurrentievermogen van de klimaatneutrale industrie (CIndECS)**, dat in het onderstaande deel over SDG 13 wordt beschreven, draagt ook bij tot SDG 7 (betaalbare en schone energie) door beoordeling van oplossingen voor schone energie, en tot SDG 9 (industrie, innovatie en infrastructuur) door nadruk te leggen op het verbeteren van de veerkracht van de infrastructuur, beoordeling van opkomende klimaatneutrale oplossingen voor verschillende industriële ecosystemen en zich te richten op opkomende en innovatieve oplossingen.

SDG 8 (fatsoenlijk werk en duurzame economische groei)

Relevante maatregelen zijn onder meer de diensten van het **Enterprise Europe Network** om kmo's te helpen duurzame groei te realiseren, de verschillende acties ter ondersteuning van **clusters** en de **Europese missies voor de sociale economie** (een aandachtsgebied van deze missies waren lokale of regionale maatregelen ter bestrijding van de werkloosheid).

SDG 9 (inclusieve en duurzame industrie, innovatie en veerkrachtige infrastructuur)

Het **Enterprise Europe Network** heeft kmo's ondersteund bij hun transitie naar circulaire bedrijfsmodellen en bij het gebruik van groenere, energie-efficiënte technologieën. Het netwerk heeft grote vorderingen gemaakt op weg naar de invoering van volwaardige duurzaamheidsdiensten ter voorbereiding op het nieuwe netwerk vanaf 2022⁴⁷.

SDG 9 werd ook ondersteund via verschillende maatregelen voor clusters. Zo helpt het **EVOLUTE**-project in het kader van het **European Cluster Excellence -programma** clusters in de automobiel- en landmachinesector hun prestaties te verbeteren door versterking van de vaardigheden en verdieping van de knowhow van zes clusters in Europa. Dit project ondersteunt ook de uitvoering van de ClusterXChange-regeling om internationale, sectorale en sectoroverschrijdende samenwerking tussen clusters, kmo's en grote organisaties te vergemakkelijken. Dit helpt bedrijven en werknemers zich voor te bereiden op toekomstige uitdagingen en helpt de **innovatie voor producten en diensten van wereldklasse te bevorderen**.

De projecten voor **strategische allianties voor de invoering van geavanceerde technologieën door kmo's ten behoeve van het economische herstel** waren ook gericht op het helpen van kmo's bij het uitvoeren van technologische innovaties. Het in het kader van deze oproep ondersteunde "**ReStartSMEs**"-project heeft kmo's in de maakindustrie geholpen zich aan te passen aan de door COVID-19 veroorzaakte waardeketens en nieuwe vraag.

SDG 12 (duurzame consumptie- en productiepatronen)

⁴⁷ Hiertoe is in 2022 de functie van duurzaamheidsadviseur van het Enterprise Europe Network in het leven geroepen. Sinds begin 2022 bestrijkt het cliëntenonderzoek onder kmo's van het Enterprise Europe Network (het uitgangspunt om te bepalen welke diensten een kmo nodig heeft) alle milieu-, sociale en economische aspecten. Duurzaamheid wordt geïntegreerd in alle diensten van het netwerk, met inbegrip van innovatie en toegang tot financiering. Deze nieuwe diensten van het netwerk hebben betrekking op verschillende gebieden, zoals afval- en waterbeheer, gebruik van schone energie, de monitoring van en de rapportage over de mensenrechten, rechten van werknemers, veiligheid en gezondheid.

Het **WORTH-project** ter bevordering van het concurrentievermogen en de innovatie van kmo's in de lifestylesector levert een bijdrage tot SDG 12. De tweede oproep tot het indienen van voorstellen voor kmo-partnerschappen was gericht op de groene en de digitale transitie, waaronder: de circulaire economie, efficiënt gebruik van energie en hulpbronnen, transitie naar duurzamere productie en consumptie; sociale innovatie en sociale integratie; en vermindering van de koolstofvoetafdruk. Zo heeft het Framior Capsule-concept tot doel de levenslange waarde van dameskleding te verhogen door het aanbieden van hoogwaardige kledingstukken die niet uit de mode raken, in combinatie met voorzieningen om de kledingstukken aan te passen en een reparatie- en inruilprogramma⁴⁸.

Sommige van de lopende **toeristische projecten** ondersteunen ook duurzaamheids- en klimaatdoelstellingen, zoals het **TourINN-act-project**⁴⁹.

De **projecten voor internationalisering van clusters** hebben ook betrekking op duurzame consumptie- en productiepatronen in verschillende sectoren, waaronder energie- en waterverbruik, slimme wateroplossingen, hernieuwbare energie en slimme netwerken.

SDG 13 (klimaatactie)

Een relevante maatregel is de ontwikkeling van een **Europees scorebord voor het concurrentievermogen van de klimaatneutrale industrie (CIndECS)** voor beoordeling van de concurrentiepositie van de EU ten aanzien van 28 klimaatneutrale oplossingen. Hierbij worden de sterke en zwakke punten voor elke oplossing vastgesteld aan de hand van 10 specifieke criteria. Op basis van de resultaten kunnen beleidsmakers op zowel nationaal als EU-niveau gerichtere ondersteunende acties ontwikkelen. De totale EU-financiering voor deze actie (**430 000 EUR**) is volledig bestemd voor klimaatdoelstellingen. De resultaten van het project hebben al bijgedragen tot en worden al vermeld in de volgende beleidsdocumenten:

- Verordening voor een nettonulindustrie (COM(2023) 161, SWD(2023) 68 final), *Beoordeling van de investeringsbehoeften en financieringsmogelijkheden om de capaciteit van de productie van nettonultechnologie in de EU te versterken*, blz. 55, 74, 76, 103;
- Verordening voor een nettonulindustrie (COM(2023) 161, SWD (2023) 68, blz. 10);
- De edities 2021 en 2022 van het voortgangsverslag over het concurrentievermogen van schone-energietechnologieën (COM(2021) 952 final) — en ondersteunende documenten — en (COM(2022) 643 final)
- Het **CIndECS** heeft ook input geleverd voor talrijke verslagen van het waarnemingscentrum voor schone energietechnologie (https://setis.ec.europa.eu/publications/clean-energy-technology-observatory-ceto/ceto-reports-2022_en). Het eindverslag moet in september 2023 worden overgelegd.

Het Enterprise Europe Network, WORTH en de initiatieven voor een gebouwde omgeving dragen ook bij aan SDG 13 (zie ook het punt over klimaatactie hierboven).

⁴⁸ https://worth-partnership.ec.europa.eu/projects/framiore-capsule-collection_en

⁴⁹ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/projects-details/31059643/101038173/COSME>

Sociale dimensie van duurzameontwikkelingsdoelstellingen

Sommige Cosme-acties en -projecten hebben een **sociale dimensie** (maatregelen voor de sociale economie en maatregelen voor vrouwelijke ondernemers en andere specifieke groepen ondernemers). Andere Cosme-projecten en -acties hebben een sociale dimensie die is ingebed in hun bredere doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en concurrentievermogen (bv. sommige van de hierboven genoemde toeristische projecten en het WORTH-project). De eerste oproep tot het indienen van voorstellen voor kmo-partnerschappen voor **WORTH** werd afgestemd op het Nieuw Europees Bauhaus. Het heeft tot de duurzameontwikkelingsdoelstellingen bijgedragen door het bewustzijn te vergroten en/of oplossingen te ontwikkelen die bijdragen tot mooiere, duurzamere en inclusievere leefomgevingen. Verschillende clusterprojecten zijn gericht op sociale doelstellingen; hierbij gaat het onder meer om het **EXCELIVING-project in het kader van de Clusters Excellence-regeling, dat gericht is op een slimme, gezonde, leeftijdsvriendelijke en duurzame leefomgeving**. Het project helpt clusters die op deze gebieden actief zijn om hun strategie te herzien en nieuwe diensten te ontwikkelen, en zorgt voor studies, bezoeken, webinars en matchmakingactiviteiten die op deze gebieden gericht zijn.

3. Bijdrage aan digitale doelstellingen

Verschillende acties ondersteunen digitalisering in combinatie met andere doelstellingen. Deze omvatten de clusteracties en de oproep voor digitalisering, innovatie en nieuwe technologieën in het toerisme door middel van transnationale samenwerking en capaciteitsopbouw.

Binnen deze oproepen bevonden zich ook enkele afzonderlijke projecten die meer specifiek op digitalisering gericht waren. Zo ondersteunt het **toeristische project EU DigiTOUR** Europese kmo's in de toeristische sector die achterlopen bij hun digitale transitie en versterkt het de samenwerking binnen het toeristische ecosysteem om nieuwe, innovatieve en slimme oplossingen, producten, diensten, vaardigheden en bedrijfsmodellen te ontwikkelen door middel van **kunstmatige intelligentie, het internet der dingen, virtual reality, augmented reality en big data**. Het maximale subsidiebedrag voor dit project bedraagt 999 963 EUR. Bij het project zijn negen partnerorganisaties uit vijf landen (Duitsland, Italië, Kroatië, Servië en Slovenië) betrokken.

Een ander voorbeeld is het toeristische project **EURO_EMOTUR**. Bij dit project wordt bijzondere aandacht besteed aan neuromarketingtechnieken om de digitale reputatie van kmo's te vergroten en hun prestaties en kernprestatie-indicatoren te verbeteren, op zowel de korte als de lange termijn. Het lopende project, met een maximumbedrag aan EU-subsidie van 563 236 EUR, heeft zes partners in vijf landen (België, Finland, Italië, Spanje en het Verenigd Koninkrijk).

In het kader van het initiatief **Public Buyers Network** (servicecontract) houdt een van de tien door het **digitale platform** ondersteunde groepen "grote afnemers" zich bezig met kunstmatige intelligentie. Dit platform helpt overheidsinkopers gezamenlijke kennis op te bouwen over specifieke aanbestedingsbehoeften op dit gebied en aan gezamenlijke verklaringen omtrent de behoeften te werken.

Het Clusters Excellence-project EPIX heeft tot doel de excellentie te bevorderen van clusters die zich bezighouden met slimme steden. Bij een ander Clusters Excellence-project, MEDIC NEST, wordt gewerkt aan de totstandbrenging van een Europese meta-cluster op het gebied van de precisiegeneeskunde. Het project omvat een ClustersExchange regeling om kruisbestuiving en uitwisseling van ervaringen op het gebied van digitale technologieën te bevorderen. Ook wordt in sommige clusters gefocust op digitalisering in bijvoorbeeld de landbouwsector (het project “AgriFoodX5.0”), de mode-industrie (het CLOTH-project), en de automobiel- en landbouwmachinesector (het EVOLUTE-project)⁵⁰.

4. Bijdrage aan de doelstellingen op het gebied van genderintegratie

Hoewel de rechtsgrondslag van Cosme geen specifieke genderdoelstelling bevat, wordt in alle acties rekening gehouden met deze dimensie.

Voor de EFG en LGF wordt de genderdimensie gevolgd in de tweejaarlijkse analyses van het Europees Investeringsfonds. Uit de meest recente analyse uit 2020 blijkt dat vanaf 2019:

- bijna 2 op de 10 kmo's die eigenvermogenssteun via de Cosme-EFG ontvangen, ten minste één vrouw in een leidinggevende functie hebben;
- bijna 4 op de 10 kmo's die steun voor schuldfinanciering via de Cosme-LGF hebben ontvangen, een vrouwelijke CEO, algemeen directeur of bedrijfsdirecteur hebben.

Er was één Cosme-actie die volledig gericht was op het verbeteren van digitale en ondernemersvaardigheden bij meisjes en vrouwen (ESTEAM). Meer informatie is te vinden in punt 2.4 hierboven.

Van de coördinatoren van het Enterprise Europe Network is 57 % vrouw, terwijl 43 % man is. Binnen dat netwerk is er bovendien een speciale groep die vrouwelijke ondernemers ondersteunt en partnerschaps- en adviesdiensten verleent die specifiek op hun behoeften zijn afgestemd.

Het Cosme-programma heeft ook kansen gecreëerd voor bedrijven in sectoren als mode en de sociale economie, waarvan bekend is dat zij een hoog percentage vrouwelijke ondernemers aantrekken.

⁵⁰ Meer [informatie](https://clustercollaboration.eu/) over deze projecten is beschikbaar op: <https://clustercollaboration.eu/>